

## Kryteria oceniania z wiedzy o społeczeństwie dla klasy 8 szkoły podstawowej

| Temat                               | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | Dopuszczająca [2]                                                                                                                                                                                                                                                                    | Dostateczna [3]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Dobra [4]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Bardzo dobra [5]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Celująca [6]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                     | Uczeń potrafi:                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>1. Człowiek w społeczeństwie</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe potrzeby człowieka;</li> <li>- wymienić osoby [podmioty, instytucje], które mają wpływ na rozwój młodego człowieka;</li> <li>- podać przykłady ról społecznych;</li> <li>- podać przykłady norm społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe kategorie potrzeb człowieka;</li> <li>- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników w na postawy i zachowania jednostki;</li> <li>- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;</li> <li>- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznoścach, np. w rodzinie, szkole.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dopasować wskazane potrzeby do właściwych kategorii;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy potrzebami naturalnymi a społecznymi człowieka;</li> <li>- wyjaśnić znaczenie słowa <i>socjalizacja</i>;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina;</li> <li>- porównać społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela;</li> <li>- podać przykłady konfliktu ról społecznych;</li> <li>- wymienić podstawowe kategorie norm społecznych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dostrzec i przedstawić zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka;</li> <li>- przedstawić czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka;</li> <li>- rozpoznać i dopasować wskazane normy społeczne do właściwych kategorii;</li> <li>- przedstawić pozytywne i negatywne wzorce zachowań funkcjonujące w swoim środowisku rówieśniczym;</li> <li>- dokonać autorefleksji, wskazać swoje mocne i słabe strony;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przewidzieć konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy normami formalnymi a nieformalnymi;</li> <li>- na wybranych przykładach dokonać analizy sytuacji, w której dochodzi do konfliktu ról społecznych [wskazać przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu];</li> <li>- przedstawić problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku [ocena</li> </ul> |

|                           |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                           |                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- na wybranych przykładach [tekst, ilustracja] dostrzec konflikt ról społecznych;</li> <li>- wskazać przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych.</li> </ul>                                                                                                                                                                                             | <p>zjawiska, dostrzeganie problemów i zagrożeń, wskazywanie przyczyn i konsekwencji].</p>                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>2. Grupy społeczne</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady grup społecznych;</li> <li>- podać przykłady konfliktów społecznych;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe cechy grup społecznych;</li> <li>- określić, jakim rodzajem grupy jest grupa koleżeńska;</li> <li>- wymienić grupy społeczne, do których należy;</li> <li>- wymienić typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej;</li> <li>- podać przykłady postaw/zachowań jednostek wobec konfliktu;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać poszczególne rodzaje grup społecznych;</li> <li>- wskazać cechy grupy nastawionej na realizację zadania, typowego dla społeczności uczniowskiej;</li> <li>- podać przykłady korzyści i zagrożeń wynikających z bycia w grupie;</li> <li>- podać przykłady zasad efektywnej współpracy;</li> <li>- wskazać dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dopasować właściwe cechy do podanych grup społecznych;</li> <li>- rozpoznać sytuacje, w których łamane są zasady efektywnej współpracy w grupie;</li> <li>- porównać konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa;</li> <li>- porównać różne sposoby rozwiązywania konfliktów, wskazać ich dobre i złe strony;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać cechy grup nastawionych na realizację różnych typów zadań;</li> <li>- dokonać analizy konkretnej sytuacji konfliktowej [wskazać strony konfliktu, przejawy, przyczyny i konsekwencje społeczne konfliktu; zaproponować sposoby rozwiązania konfliktu, uzasadnić wybór sposobu rozwiązania konfliktu].</li> </ul> |

|                                         |                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                         |                                                                                                                                                                                                                                 | ia konfliktów społecznych.                                                                                                                                                                                 | - rozpoznać typowe sposoby rozwiązywania konfliktów;<br>- wymienić warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.                                                                                                                                                                                                                                                                                     | - uzasadnić wybór metody rozwiązywania konfliktu społecznego.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>3. Komunikacja i autoprezentacja</b> | - wymienić podstawowe zasady skutecznej komunikacji;<br>- odróżnić nadawcę od odbiorcy komunikatu;<br>- podać przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie [zachować dystans, sprzeciwić się]. | - wymienić podstawowe rodzaje komunikacji;<br>- podać przykłady komunikatów w niewerbalnych;<br>- wymienić czynniki utrudniające wystąpienia publiczne;<br>- wymienić podstawowe cechy postawy asertywnej. | - wyjaśnić, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego;<br>- wyjaśnić, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna;<br>- określić nadawcę i odbiorcę przedstawienia komunikatu;<br>- wymienić zasady, których należy przestrzegać w wystąpieniach publicznych;<br>- zastosować w praktyce zasady skutecznej komunikacji, np. w wystąpieniu na forum klasy;<br>- rozpoznać postawy asertywne oraz | - odczytać znaczenie i rolę komunikatów w niewerbalnych w zaprezentowanych wystąpieniach publicznych;<br>- zastosować wybrane komunikaty niewerbalne w wystąpieniu publicznym;<br>- wyjaśnić, czym się różni debata od dyskusji;<br>- dostrzec i opisać przykłady łamania zasad dobrej komunikacji;<br>- wyjaśnić, czym się różni postawa asertywna od postaw: uległości, agresji i manipulacji. | - dokonać krytycznej analizy przekazu informacyjnego, np. reklamy [wykorzystać środki perswazyjne, przejawy i sposoby manipulacji, wykorzystanie komunikaty niewerbalne];<br>- dokonać krytycznej analizy postaw uznawanych za asertywne pod kątem przestrzegania zasad asertywności;<br>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] akcję społeczną propagującą postawy asertywne i zasady |

|                            |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                            |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | postawy uległości, agresji i manipulacji .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | - stosować w praktyce warunki asertywności.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | asertywność i.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>4. Życie rodzinne</b>   | - podać przykłady więzi łączących członków rodziny;<br>- wymienić podstawowe oczekiwania społeczne wobec poszczególnych członków rodziny [dzieci, rodziców]. | - wymienić cechy rodziny jako grupy społecznej;<br>- wymienić potrzeby młodych ludzi, które zaspokaja rodzina;<br>- wymienić rodzaje współczesnych rodzin;<br>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki dziecka w rodzinie;<br>- wymienić podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne;<br>- wymienić podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych polskich rodzin. | - wyjaśnić, w jaki sposób rodzina przyczynia się do zaspokajania potrzeb człowieka;<br>- podać nazwy poszczególnych funkcji rodziny;<br>- porównać cechy różnych typów rodzin / rozpoznać poszczególne typy rodziny;<br>- wymienić czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych;<br>- wymienić instytucje wspierające rodzinę w realizacji swoich funkcji oraz formy pomocy rodzinie. | - wskazywać przykłady [rozpoznać sytuacje] realizacji przez rodzinę poszczególnych funkcji;<br>- rozpoznawać sytuacje nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji;<br>- wyjaśnić, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji;<br>- wskazać zależności pomiędzy systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny. | - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie [projekt społeczny] propagujący na terenie szkoły lub społeczności lokalnej wybrane wartości kształtujące życie rodzinne;<br>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące wiedzę na temat instytucji wspierających rodzinę i form pomocy rodzinie. |
| <b>5. Edukacja i praca</b> | - wymienić podstawowe zadania szkoły,<br>- wymienić poszczególne                                                                                             | - wymienić funkcje, które pełni szkoła,<br>- odczytać ze schematu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | - wymienić działania za pomocą, których szkoła realizuje                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | - zhierarchizować funkcje szkoły,<br>- określić, jaki wpływ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział]                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | <p>typy szkół tworzących strukturę szkolną w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki uczniów,</li> <li>- wymienić osoby, u których może szukać pomocy, w przypadku naruszenia praw ucznia.</li> </ul> | <p>podstawowe informacje dotyczące struktury polskiego szkolnictwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej;</li> <li>- określić, kto tworzy samorząd szkolny,</li> <li>- wymienić formy organizacji życia szkolnego.</li> </ul> | <p>poszczególne funkcje;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji;</li> <li>- zaplanować swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej [preferencji zawodowych];</li> <li>- scharakteryzować poszczególne formy życia szkolnego [organizacja, zadania, formy działania],</li> <li>- rozpoznać przypadki naruszenia praw ucznia.</li> </ul> | <p>na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jakich umiejętności oczekuje współczesny rynek pracy;</li> <li>- wymienić czynniki umożliwiające odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego;</li> <li>- ocenić pracę samorządu szkolnego / podejmowane przez niego działania i formy pracy;</li> <li>- ocenić i uzasadnić swoją aktywność [pracę] w ramach samorządu szkolnego.</li> </ul> | <p>działanie propagujące ideę samorządności uczniowskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć udział] działanie informujące społeczność szkolną, o sposobach dochodzenia swoich praw w szkole.</li> </ul> |
| <b>6. Ekonomia na co dzień</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnić dochody rodziny od wydatków;</li> <li>- wymienić podstawowe wydatki i źródła dochodów typowego gospodarstwa domowego;</li> </ul>                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego;</li> <li>- wymienić rodzaje źródeł dochodów gospodarstw</li> </ul>                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenić [uzasadnić ocenę], czy zaprezentowany budżet gospodarstwa domowego jest prawidłowo skonstruowany;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprojektować działania służące ograniczeniu wydatków budżetu domowego;</li> <li>- wyjaśnić, jak przestrzeganie zasad</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- na wybranych przykładach ocenić ofertę handlową [przydatność w gospodarstwie domowym, jakość, cena,</li> </ul>                                                                                              |

|                                    |                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                     |                                                                                                                                                  |
|------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                    | - wymienić podstawowe prawa przysługujące konsumentowi.                                          | a domowego;<br>- wymienić podstawowe zasady prawidłowego skonstruowania budżetu domowego;<br>- podać przykłady łamania praw konsumenta;<br>- wypełnić typowy formularz reklamacyjny.                                              | - wymienić przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym;<br>- opisać strukturę typowego budżetu domowego;<br>- napisać reklamację;<br>- wymienić instytucje chroniące prawa konsumenta;<br>- wymienić podstawowe zasady, którymi powinien kierować się świadomy konsument. | świadomego konsumenta wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.                                                               | konkurencyjność].                                                                                                                                |
| Podsumowanie i test                |                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                     |                                                                                                                                                  |
| <b>1. Czym są prawa człowieka?</b> | - podać przykłady praw przysługujących dzieciom;<br>- podać przykłady praw i wolności człowieka; | - wymienić główne funkcje praw i wolności człowieka;<br>- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Powszechną Deklarację Praw Człowieka</i> ;<br>- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Konwencję Praw Dziecka</i> ;<br>- podać przykłady łamania | - wymienić cechy praw i wolności człowieka;<br>- wyjaśnić, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> ;<br>- wymienić prawa zawarte w <i>Konwencji Praw Dziecka</i> ;<br>- rozwinąć skrót UNICEF                                          | - przedstawić historię koncepcji praw i wolności człowieka;<br>- wyjaśnić, znaczenie poszczególnych cech praw i wolności człowieka. | - wyjaśnić, w jaki sposób młodzieńcy mogą włączyć się w działania prowadzone przez UNICEF;<br>- zaprezentować* wybraną formę aktywności UNICEFU. |

|                                  |                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  |                                                                                                                                           | <p>praw dziecka;</p> <p>- podać przykłady działań podejmowanych przez UNICEF.</p>                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                  |
| <b>2. Katalog praw człowieka</b> | <p>- wymienić przykłady konstytucyjnych praw i wolności człowieka.</p>                                                                    | <p>- podać przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;</p> <p>- podać przykłady praw i wolności osobistych, politycznych oraz socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych zagwarantowanych w Konstytucji RP;</p> | <p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;</p> <p>- rozpoznać przykłady łamania praw i wolności człowieka;</p> <p>- uzasadnić konieczność funkcjonowania systemu ochrony praw i wolności człowieka.</p> | <p>- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.</p>                                                                                          | <p>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć udział] kampanię społeczną propagującą ideę ochrony praw i wolności człowieka.</p>                                        |
| <b>3. Ochrona praw człowieka</b> | <p>- podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie;</p> <p>- wymienić instytucje chroniące prawa człowieka w Polsce.</p> | <p>- podać przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka;</p> <p>- podać przykłady organizacji międzynarodowych</p>                                               | <p>- przedstawić zagrożenia wynikające z łamania praw i wolności człowieka;</p> <p>- wymienić przyczyny łamania praw człowieka;</p> <p>- wyszukać w mediach opisy sytuacji, w których</p>                                                                    | <p>- porównać poziom przestrzegania praw człowieka w państwach globalnego Południa i globalnej Północy;</p> <p>- ocenić [uzasadnić] poziom przestrzegania praw człowieka w Polsce.</p> | <p>- przedstawić i ocenić poziom przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w wybranym państwie świata;</p> <p>- zaprezentować* działalność wybranej</p> |

|                                     |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                           |                                                                                                                          |                                                                                                                                                |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     |                                                                                                                                                                       | zajmujących się ochroną praw i wolności człowieka;<br>- podać przykłady działań podejmowanych przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.                                                                                                               | łamane są prawa człowieka.                                                                                                                |                                                                                                                          | organizacji międzynarodowej na rzecz ochrony praw i wolności człowieka.                                                                        |
| <b>4. Bezpieczeństwo nieletnich</b> | - podać przykłady zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestrzeni;<br>- podać przykłady pozytywnego i negatywnego wykorzystania internetu przez młodych ludzi. | - określić, kogo w świetle polskiego prawa, nazywamy nieletnim;<br>- wymienić podstawowe zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich;<br>- wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z internetu<br>- wskazać formy cyberprzemocy. | - określić podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z internetu;<br>- przedstawić wady i zalety aktywności na forach społecznościowych. | - wyjaśnić, jak skutecznie można się chronić przed zagrożeniem cyberprzemocą                                             | - zaplanować [przeprowadzić/ wziąć aktywny udział] działanie na rzecz promowania wśród rówieśników zasad prawidłowego korzystania z internetu. |
| <b>5. Służby ochrony prawa</b>      | - wymienić przykłady działań policji;<br>- podać przykłady, innych niż policja, służb porządkowych w Polsce,<br>- podać przykłady                                     | - wymienić główne zadania policji;<br>- wymienić główne prawa przysługujące policjantom;<br>- wymienić prawa                                                                                                                                     | - wymienić zadania poszczególnych służb mundurowych w Polsce;<br>- wymienić główne prawa przysługujące ofiarom przestępstw                | - uzasadnić konieczność reagowania w przypadku występowania przemocy domowej, przemocy rówieśniczej;<br>- zinterpretować | - zaplanować działanie [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] propagujące konieczność [skuteczne formy] przeciwdziałania                       |

|                               |                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                               | działań straży miejskiej.                                                                                                                                                                                                                        | przysługujące nieletnim w kontakcie z policjantem;<br>- wymienić rodzaje służ mundurowych w Polsce.<br>- odszukać informacje o prawach przysługujących ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym.                                                                                                      | a, świadkom i oskarżonym;<br>- uzasadnić konieczność znajomości przysługujących nam praw;<br>- wyjaśnić, gdzie należy szukać pomocy w przypadku występowania przemocy domowej                                                                                                                                         | ać przepisy prawa dotyczące działania służ porządkowych.                                                                                                                                                                                                                                                                  | ania przemocy domowej [przemocy w grupie rówieśniczej / przemocy w szkole].                                                                                                                                                            |
| Podsumowanie i test           |                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>1. Czym jest samorząd?</b> | - określić, kto tworzy samorząd uczniowski;<br>- podać przykłady działań samorządu uczniowskiego;<br>- wymienić podstawowe jednostki podziału terytorialnego państwa polskiego;<br>- określić, w której gminie, powiecie i województwie mieszka. | - wymienić rodzaje samorządów działających w Polsce;<br>- podać przykłady samorządów zawodowych;<br>- podać przykłady działań samorządu terytorialnego;<br>- odszukać na mapie województwo, w którym mieszka;<br>- rozpoznać herb miejscowości, w której mieszka;<br>- odszukać informacje na temat osób | - wyjaśnić, w jakim celu tworzone są samorządy zawodowe;<br>- wyjaśnić, w czym przejawia się zasada decentralizacji władzy publicznej w Polsce;<br>- wymienić organy samorządów terytorialnych w Polsce;<br>- określić, jaki charakter ma gmina, w której mieszka;<br>- rozpoznać herb województwa, w którym mieszka; | - uzasadnić konieczność, angażowania się w życie lokalnej społeczności;<br>- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny;<br>- wyjaśnić, czym się różni gmina wiejska, od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej;<br>- wymienić organy państwa, które mogą ingerować [kontrolować] działania | - zaprezentować* swoją gminę: historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach;<br>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie na rzecz swojej społeczności lokalnej. |

|                                                  |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                  |                                                                                                                                                                       | pełniących najważniejsze funkcje w swojej gminie.                                                                                                                                                                | - podać imiona i nazwiska osób pełniących aktualnie najważniejsze funkcje w swojej gminie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | władz samorządowych.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| 2. <b>Gmina – podstawowa jednostka samorządu</b> | - wymienić organy gminy, w której mieszka;<br>- podać przykłady spraw załatwianych w urzędzie gminy;<br>- określić, gdzie znajduje się urząd gminy, w której mieszka. | - wymienić podstawowe zadania gminy;<br>- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy;<br>- podać sposób wyłaniania władz gminy;<br>- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum gminnym. | - wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy;<br>- wymienić zasady przeprowadzania wyborów do władz gminy;<br>- podać przykłady zadań własnych i zleconych gminy;<br>- wymienić źródła finansowania gminy;<br>- podać przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy;<br>- wyjaśnić pojęcie budżet obywatelski;<br>- wyszukać informacje na temat przedsięwzięć podejmowanych przez | - do poszczególnych rodzajów gminy dopasować im organy;<br>- zinterpretować przepis prawa dotyczący organizacji referendum gminnego;<br>- wyjaśnić, jaką rolę w budżecie gminy odgrywają środki uzyskiwane z funduszy unijnych;<br>- uzasadnić konieczność angażowania się mieszkańców w rozwiązywanie problemów gminy i działalność organów gminy;<br>- wyjaśnić, w jaki sposób działalność | - wyszukać informacje na temat realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców w finansowanych z budżetów obywatelskich;<br>- przygotować kampanię wyborczą do młodzieżowej rady gminy;<br>- uczestniczyć w pracach młodzieżowej rady gminy;<br>- zareklamować / promować na forum szkoły ideę młodzieżowej rady gminy;<br>- zaprezentować strukturę budżetu swojej gminy |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                    |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | młodzieżowe rady gminy, miasta.                                                                                                                                                                                     | samorządu gminnego przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;<br>- podać przykłady działania młodzieżowej rady gminy. | [wykres, tabela, prezentacja multimedialna].                                                                                                                                                                       |
| <b>3. Powiat i województwo</b>           | - wymienić organy powiatu i województwa;<br>- podać przykłady spraw załatwianych w starostwie powiatowym i urzędzie marszałkowskim;<br>- określić, gdzie znajdują się władze powiatu i województwa, w których mieszka. | - wymienić podstawowe zadania samorządu powiatowego i wojewódzkiego;<br>- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa;<br>- podać sposób wyłaniania władz samorządowych powiatu i województwa;<br>- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum lokalnym. | - wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych powiatu i województwa;<br>- zinterpretować przepis prawa dotyczący przeprowadzania wyborów do władz uchwałodawczych powiatu i województwa. | - porównać strukturę i sposób powoływania władz samorządowych gminy, powiatu i województwa.                                        | - przedstawić strukturę polityczną sejmiku swojego województwa;<br>- zaprezentować* swój powiat lub województwo [historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach]. |
| <b>4. Obywatele a władza samorządowa</b> | - podać przykłady spraw                                                                                                                                                                                                | - sporządzić wykaz spraw, które                                                                                                                                                                                                                                                                 | - odszukać informacje zamieszczane                                                                                                                                                                                  | - wyjaśnić, dlaczego należy                                                                                                        | - zaplanować [przeprowadzić]                                                                                                                                                                                       |

|                            |                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                            | <p>załatwianych przez urząd gminy, starostwo powiatowe, urząd marszałkowski;</p> <p>- odszukać stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego .</p> | <p>można załatwić w gminie za pomocą ePUAP;</p> <p>- wymienić podstawowe zasady postępowania etycznego w pracy administracji publicznej;</p> <p>- wyjaśnić pojęcie korupcja;</p> <p>- wymienić praw przysługujące obywatelowi w urzędzie;</p> <p>- wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego.</p> | <p>e w Biuletynie Informacji Publicznej;</p> <p>- wyjaśnić, jaki rodzaj informacji zamieszcza się w BIP;</p> <p>- rozpoznać przypadki łamania praw obywateli w urzędzie.</p> | <p>przestrzegać zasad etycznego postępowania urzędników administracji ;</p> <p>- wskazać działania, które może podjąć obywatel w przypadku łamania jego praw w urzędzie;</p> <p>- uzasadnić konieczność aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej;</p> <p>- zaprezentować strukturę organizacyjną swojego urzędu gminy.</p> | <p>zić na forum szkoły] kampanię społeczną promującą zasady etycznego postępowania urzędników administracji [przeciwdziałającą zjawisku korupcji; nepotyzmu];</p> <p>- zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie/ dyskusji] na temat przyczyn i skutków zjawiska korupcji i [lub] nepotyzmu w życiu publicznym;</p> <p>- zaprojektować inicjatywę, która może być sfinansowana w ramach budżetu obywatelskiego.</p> |
| Podsumowanie i test        |                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>1. Naród i ojczyzna</b> | - podać przykłady                                                                                                                                                                             | - wymienić główne                                                                                                                                                                                                                                                                                    | - wyjaśnić, na czym                                                                                                                                                          | - uzasadnić, że można                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | - wyjaśnić, jak                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | <p>polskiego dziedzictwa narodowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady więzi łączących polską wspólnotę narodową,</li> <li>- wymienić i rozpoznać polskie symbole narodowe;</li> <li>- nazwać swoją dużą i małą ojczyznę;</li> <li>- rozpoznać Narodowe Święto Niepodległości i Święto Narodowe Trzeciego Maja.</li> </ul> | <p>czynniki kształtujące polską tożsamość narodową;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcie ojczyzna;</li> <li>- opisać polskie symbole narodowe;</li> <li>- wymienić sytuacje, w których używa się polskich symboli narodowych;</li> <li>- wymienić najważniejsze polskie święta narodowe;</li> <li>- przedstawić zasady prawidłowego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych.</li> </ul> | <p>polega różnica pomiędzy wspólnotą narodową i wspólnotą etniczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jakie znaczenie dla współczesnego młodego człowieka ma tożsamość narodowa;</li> <li>- przedstawić historię polskich symboli narodowych;</li> <li>- wymienić różne rodzaje tożsamości społecznych.</li> </ul> | <p>pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe -</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnić, w jaki sposób historia kształtowała polską tożsamość narodową,</li> <li>- do podanych świat narodowych dopasować odpowiadające im wydarzenia historyczne,</li> <li>- przedstawić negatywne i pozytywne aspekty funkcjonowania społeczeństwa w wieloetnicznych/narodowych,</li> <li>- wyjaśnić, z czego mogą wynikać trudności w utrzymaniu polskiej tożsamości narodowej.</li> </ul> | <p>i dlaczego, jak zmieniały się na przestrzeni dziejów polskie symbole narodowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić wybrany problem etniczny / narodowy współczesnego świata*,</li> <li>- zaprezentować wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego*;</li> <li>- przedstawić czynniki utrudniające i ułatwiające prawidłową komunikację pomiędzy różnymi grupami etnicznymi / narodowymi.</li> </ul> |
| <b>2. Obywatelstwo i narodowość</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP;</li> <li>- podać przykłady cnót /wartości</li> </ul>                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odróżnić [rozpoznać na przykładach] pojęcie narodowość od obywatelstwa;</li> <li>- wymienić więzi łączące</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica</li> </ul>                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;</li> <li>- uzasadnić konieczność przestrzegania</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wzorec obywatela polskiego;</li> <li>- wybór postaci uzasadnić, odwołując</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

|                                                    |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                        |
|----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                    | obywatelskich ;<br>- wymienić postaci najwybitniejszych Polaków XX i XXI wieku.                                                                     | obywatela i państwo;<br>- wymienić podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego;<br>- wyjaśnić, na czym polega zasada krwi;<br>- wymienić cechy dobrego obywatela. | między obywatelstwem a narodowością;<br>- wymienić konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP;<br>- wyjaśnić, jaki wpływ ma państwo na kształtowanie więzi narodowych . | cnót/wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym;<br>- przedstawić konsekwencję odrzucenia wartości w życiu publicznym.                                                           | się do jego cnót, postaw, działań, osiągnięć.                                                                                                                                                                                                          |
| <b>3. Czym jest patriotyzm?</b>                    | - podać przykłady postaw patriotycznych i działań na rzecz dobra Ojczyzny;<br>- podać przykłady postaw patriotycznych wśród współczesnej młodzieży. | - wyjaśnić pojęcie patriotyzmu;<br>- wymienić przejawy patriotyzmu lokalnego i gospodarczego.                                                                           | - uzasadnić potrzebę patriotyzmu we współczesnym świecie;<br>- porównać postawy patriotyczne dawniej i dzisiaj.                                                           | - wskazać zalety i wady postaw określanych jako patriotyzm gospodarczy ;<br>- wskazać zalety i wady postaw uznawanych współcześni e za przejawy patriotyzmu, np. kibicowanie na zawodach sportowych. | - podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania służące propagowaniu postaw patriotycznych [zaplanować , aktywnie uczestniczyć ];<br>- podjąć działania sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności [zaplanować , aktywnie uczestniczyć ]. |
| <b>4. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce</b> | - podać przykłady mniejszości etnicznych i narodowych                                                                                               | - wymienić podstawowe prawa przysługujące                                                                                                                               | - wymienić zamieszkujące Polskę mniejszości narodowe i                                                                                                                    | - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy                                                                                                                                                          | - zaprezentować* historię, kulturę,                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                   |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                     |
|---------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                   | <p>we współczesnej Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić podstawowe grupy cudzoziemców w przebywających w Polsce.</li> </ul>                                        | <p>mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcie Polonia,</li> <li>- odczytać z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości etnicznych i narodowych w Polsce;</li> <li>- odczytać z mapy, gdzie współczesnie znajdują się największe skupiska Polonii.</li> </ul> | <p>etniczne, oraz grupę posługującą się językiem regionalnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszościami narodowymi i etnicznymi w Polsce a cudzoziemcami;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy pojęciami: imigranci i uchodźcy;</li> <li>- wymienić podstawowe prawa przysługujące uchodźcom w Polsce;</li> <li>- wymienić związki łączące Polonię z Polską.</li> </ul> | <p>mniejszością narodową a mniejszością etniczną;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną;</li> <li>- wymienić główne czynniki, które zadecydowały o powstaniu Polonii;</li> <li>- uzasadnić konieczność szczególnej ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.</li> </ul> | <p>formy organizacji wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce</p>                                                                                                      |
| <p><b>5. Tolerancja i przejawy ksenofobii</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady / rozpoznać przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu;</li> <li>- rozpoznać postawy tolerancyjne i</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcia: ksenofobia, rasizm, szowinizm;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie tolerancja;</li> <li>- odróżnić postawę tolerancyjną od postawy bezkrytycznej</li> </ul>                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić pojęcie stereotyp;</li> <li>- wymienić cechy stereotypu;</li> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób można przeciwstawić się przejawom ksenofobii,</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uzasadnić potrzebę przeciwstawiania się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmu i antysemityzmowi;</li> <li>- przedstawić</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania sprzyjające kształtowaniu postawy otwartości, akceptacji i tolerancji</li> </ul> |

|                                |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                  |
|--------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | braku tolerancji.                                                                                                                                                                     | ej akceptacji;<br>- podać przykłady stereotypów .                                                                                                                                                                 | w tym szowinizmo wi i antysemit yzmowi.<br>- porównać postawę patriotyczną i nacjonalist yczną;<br>- uzasadnić słuszność postawy tolerancyjne j.                                                                                                                                                                            | społeczne konsekwencje stereotypizacji.                                                                                                                                                                                                               | wobec odmienności i etnicznych, religijnych i kulturowyc h.                                                                                                      |
| <b>Podsumowanie i test</b>     |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                  |
| <b>1. Państwo i demokracja</b> | - podać przykłady działań władzy państwowej;<br>- wymienić podstawowe cechy państwa;<br>- wymienić nazwy współczesnych reżimów politycznych [demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm]. | - wyjaśnić, co to znaczy, że państwo jest suwerenne;<br>- wymienić podstawowe funkcje państwa;<br>- podać przykłady realizacji zasady przedstawicielstwa;<br>- wymienić podstawowe cechy państwa demokratycznego. | - - wymienić podstawowe formy demokracji bezpośredniej;<br>- wyjaśnić, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej;<br>- wymienić korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny;<br>- wymienić podstawowe cechy autorytaryzmu i totalitaryzmu;<br>- dopasować działania władzy państwowej do poszczególnych | - wskazać wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej;<br>- wskazać na mapie Europy monarchie i republiki;<br>- podać przykłady współczesnych państw autorytarnych;<br>- podać przykłady współczesnych i historycznych państw totalitarnych . | - zaprezentować* sytuację człowieka w państwie totalitarnym<br>- porównać pozycję obywatela w państwie demokratycznym oraz państwie autorytarnym i totalitarnym. |

|                                          |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                              | funkcji państwa;<br>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy monarchią a republiką.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>2. Polska państwem demokratycznym</b> | - wymienić główne rodzaje władzy państwowej;<br>- wymienić organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowej w Polsce;<br>- podać nazwę ustawy zasadniczej. | - wymienić podstawowe zasady ustroju Polski;<br>- wyjaśnić, na czym polega zasady: konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa i trójpodziału władzy;<br>- wymienić źródła powszechnie obowiązującego prawa w Polsce;<br>- wymienić szczególne cechy konstytucji. | - wymienić rozdziały Konstytucji RP;<br>- wyjaśnić, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny;<br>- wyjaśnić, czym jest preambuła;<br>- wyjaśnić, na czym polegają zasady: pluralizmu politycznego, republikańskiej formy rządu, państwa prawa;<br>- wymienić wartości, do których odwołuje się preambuła Konstytucji;<br>- odszukać w Konstytucji RP przepisy dotyczące wskazanych kwestii;<br>- wyjaśnić, czego dotyczyły referenda ogólnokrajowe | - wyjaśnić, jakich spraw może dotyczyć referendum ogólnokrajowe;<br>- dokonać interpretacji przepisu Konstytucji RP dotyczącego referendum ogólnokrajowego;<br>- przedstawić główne zasady nowelizacji Konstytucji RP. | - wyjaśnić, dlaczego zasady konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, państwa prawa są fundamentami ustroju demokratycznego;<br>- wskazać wady i zalety republikańskiej formy rządów;<br>- przedstawić historię polskiego konstytucjonalizmu. |

|                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                |
|---------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | przeprowadzone po 1989 roku.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                |
| <b>3. Sejm i Senat RP</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić organy władzy ustawodawczej;</li> <li>- wymienić główną funkcję Sejmu i Senatu;</li> <li>- określić, z kogo składa się Sejm i Senat;</li> <li>- podać zasadę zgodnie, z którą formowany jest Sejm i Senat;</li> <li>- podać przykład partii politycznej działającej w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, z ilu posłów składa się Sejm, a z ilu Senat;</li> <li>- wymienić najważniejsze kompetencje Sejmu i Senatu;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada przedstawicielstwa;</li> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób podejmowane są decyzje w Sejmie i Senacie;</li> <li>- wymienić zasady, według których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;</li> <li>- wymienić partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie bieżącej kadencji.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, z kogo składa się Zgromadzenie Narodowe;</li> <li>- podać przykład sytuacji, w której Sejm i Senat obradują jako Zgromadzenie Narodowe;</li> <li>- wyjaśnić zasady, według których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie immunitetu;</li> <li>- wymienić główne etapy procesu ustawodawczego;</li> <li>- wyjaśnić, co jest głównym celem działalności partii politycznej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównać zasady wyborów do Sejmu i Senatu;</li> <li>- porównać rolę Sejmu i Senatu w procesie ustawodawczym;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie ustawodawczym posiada Prezydent RP;</li> <li>- wyjaśnić pojęcia: mandat, komisje sejmowe, Prezydium Sejmu, Konwent Seniorów;</li> <li>- wyjaśnić, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli;</li> <li>- wskazać skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybraną polską partię polityczną [struktura organizacyjna, program, działalność, wartości].</li> </ul> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>4. Prezydent i Rada Ministrów</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić organy władzy wykonawczej w Polsce;</li> <li>- podać imię i nazwisko urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów;</li> <li>- określić sposób powoływania Prezydenta RP;</li> <li>- podać przykład uprawnienia Prezydenta RP.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedstawić główne zasady wyboru Prezydenta RP;</li> <li>- wymienić podstawowe kompetencje Prezydenta RP;</li> <li>- wymienić podstawowe kompetencje Rady Ministrów.</li> </ul>                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- uporządkować kompetencje Prezydenta RP [polityka wewnętrzna, polityka zagraniczna];</li> <li>- omówić główne zasady procedury tworzenia rządu;</li> <li>- przedstawić podstawowe fakty dotyczące życiorysu politycznego urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, na czym polega kontrola polityczna Sejmu nad Radą Ministrów;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada kontrasygnaty;</li> <li>- przedstawić główne zadania wskazanych ministerstw;</li> <li>- wymienić Prezydentów w RP po 1989 r.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* zadania i zakres działań wybranego ministerstwa;</li> <li>- na podstawie zgromadzonych informacji, wyjaśnić, w jaki sposób działania wskazanych ministerstw wpływają na życie przeciętnej polskiej rodziny.</li> </ul> |
| <b>5. Sądy i trybunały</b>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady spraw, z którymi człowiek może zwrócić się do sądu;</li> <li>- wymienić rodzaje sądów w Polsce.</li> </ul>                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne zasady postępowania sądowego;</li> <li>- wymienić nazwy trybunałów działających w Polsce;</li> <li>- określić główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego;</li> <li>- wyjaśnić, czym zajmują się sądy administracyjne.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać główne zasady postępowania sądowego;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności i sądów;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności sędziów;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełnią sędziowie</li> </ul>                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić zasady gwarantujące niezawisłość sędziów;</li> <li>- wyjaśnić, znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego;</li> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób realizowana jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego;</li> </ul>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omówić strukturę i hierarchię sądów w Polsce;</li> <li>- zaprezentować strukturę organizacyjną sądu rejonowego;</li> <li>- zająć stanowisko w sprawie roli ławników w procesie sądowym [zbudować argumenty</li> </ul>                 |

|                                          |                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          |                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>w procesie sądowym;</p> <p>- wymienić strony postępowania sądowego [postępowanie karne i cywilne].</p>                                                                                                                                                                                                                                | <p>- wyjaśnić rolę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu dla ochrony zasady państwa prawa.</p>                                                                                                                                                                        | <p>i kontrargumenty].</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <p><b>6. Organizacje pozarządowe</b></p> | <p>- podać przykłady organizacji pozarządowych;</p> <p>- podać przykłady działań wolontariuszy.</p> | <p>- podać przykłady realizacji prawa do swobodnego zrzeszania się;</p> <p>- odszukać przykłady stowarzyszeń i fundacji działających w swoim środowisku lokalnym;</p> <p>- podać przykłady działań podejmowanych przez związki zawodowe;</p> <p>- wymienić cechy wolontariatu.</p> | <p>- wyjaśnić pojęcia: fundacja i stowarzyszenie;</p> <p>- wyjaśnić, jak rolę pełnią związki zawodowe;</p> <p>- uzasadnić konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych;</p> <p>- przedstawić korzyści wynikające z pracy w wolontariacie;</p> <p>- wymienić główne organizacje młodzieżowe działające w Polsce.</p> | <p>- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się;</p> <p>- wyjaśnić różnicę pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem;</p> <p>- wyjaśnić, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność.</p> | <p>- aktywnie uczestniczyć w działaniach na rzecz wspierania innych ludzi, rozwoju środowiska lokalnego [aktywność w organizacjach pozarządowych, praca w wolontariacie];</p> <p>- zaprezentować* wybraną organizację pozarządową [misja, wartości, cele, formy działania, struktura organizacyjna, znaczenie dla środowiska];</p> <p>- przedstawić historię NSZZ "Solidarność";</p> <p>- zaplanować działalność i strukturę</p> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | organizacyjną dowolnego stowarzyszenia.                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>7. Media i opinia publiczna</b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady środków masowego przekazu;</li> <li>- podać przykłady pracy dziennikarzy;</li> <li>- odszukać w środkach masowego przekazu przykłady reklam.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać główne cechy środków masowego przekazu;</li> <li>- podać główne cechy opinii publicznej;</li> <li>- wymienić główne funkcje mediów;</li> <li>- podać przykłady mediów społecznościowych;</li> <li>- odczytać, zilustrowane w prostej formie, wyniki wskazanego sondażu opinii publicznej;</li> <li>- wymienić główne funkcje reklamy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytać cel wskazanej kampanii społecznej;</li> <li>- wskazać pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania mediów społecznościowych;</li> <li>- wymienić główne zasady etyki dziennikarskiej;</li> <li>- odszukać w tekście publicystycznym fakty i opinie;</li> <li>- wymienić podstawowe sposoby perswazji / manipulacji stosowane w mediach.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- dostrzec środki perswazji / manipulacji zastosowane we wskazanej reklamie;</li> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełni opinia publiczna [sondaże opinii publicznej] w państwie demokratycznym;</li> <li>- uzasadnić konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej;</li> <li>- odszukać przykłady łamania etyki dziennikarskiej;</li> <li>- uzasadnić konieczność oddzielania faktów od opinii.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób należy strzec się przed manipulacją stosowaną w reklamach;</li> <li>- dokonać krytycznej analizy wybranej reklamy;</li> <li>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię reklamową [kampanię społeczną].</li> </ul> |
| <b>Podsumowanie i test</b>           |                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>1. Organizacje międzynarodowe</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozwinąć skrót ONZ;</li> <li>- rozwinąć skrót NATO;</li> <li>- podać przykłady</li> </ul>                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić, główne cele i zadania ONZ;</li> <li>- wymienić główne cele</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jaką rolę pełnią ambasadorzy</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, czym różni się ONZ od innych organizacji</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybraną misję pokojową</li> </ul>                                                                                                                                                                                                            |

|                                  |                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  | <p>działań podejmowanych przez ONZ;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady działań podejmowanych przez NATO.</li> </ul>                                                            | <p>i zadania NATO;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznać przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej;</li> <li>- wymienić główne organy ONZ.</li> </ul>                                                                                    | <p>i konsulowie ;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jakie są główne cele polityki zagranicznej państwa;</li> <li>- określić, kiedy powstało ONZ i kiedy powstało NATO;</li> <li>- wyjaśnić, czym zajmuje się Rada Bezpieczeństwa ONZ;</li> <li>- wyjaśnić pojęcie <i>misja pokojowa</i> ONZ, - wymienić przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO.</li> </ul> | <p>międzynarodowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego;</li> <li>- wymienić nazwy, innych niż ONZ i NATO, organizacji międzynarodowych, do których należy Polska.</li> </ul>   | <p>ONZ, w której brały udział/biorą wojska polskie [cele, zadania, historia misji, charakterystyka konfliktu, udział wojsk polskich, geografia polityczna], - wskazać na mapie państwa członkowskie NATO.</p>                  |
| <p><b>2. Unia Europejska</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić państwa sąsiadujące z Polską, które należą do Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określić, kiedy i gdzie podpisano traktat o powstaniu Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić imiona i nazwiska Ojców Założycieli zjednoczonej Europy;</li> <li>- wymienić główne przyczyny integracji europejskiej,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne etapy integracji europejskiej;</li> <li>- wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej;</li> <li>- odszukać informacje o życiorysie politycznym Ojców Założycieli zjednoczonej Europy;</li> </ul>                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać podstawowe kompetencje głównych organów Unii Europejskiej,</li> <li>- przedstawić wady i zalety procesu integracji europejskiej,</li> <li>- zaprezentować sylwetki polityczne Polaków pełniących ważne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* wybrane problemy [osiągnięcia] Unii Europejskiej ;</li> <li>- zaprezentować* wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej [historia, kultura, demografia,</li> </ul> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                      |                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;</li> <li>.</li> </ul>                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;</li> <li>- podać nazwy głównych organów Unii Europejskiej;</li> <li>- wymienić imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.</li> </ul>            | funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>ekonomia, itp.]</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaplanować [zorganizować / aktywnie uczestniczyć]</li> </ul> <p><i>Dzień Europy w szkole.</i></p>                               |
| <b>3. Polska w Unii Europejskiej</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady praw/korzyści, które nabyli obywatele polscy po wejściu Polski do Unii Europejskiej,</li> <li>- podać rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnić, w jaki sposób nabywa się obywatelstwo Unii Europejskiej,</li> <li>- wymienić prawa wynikające z obywatelstwa Unii Europejskiej,</li> <li>- wymienić nazwy funduszy unijnych, z których korzysta Polska.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać informacje dotyczące głównych etapów integracji Polski z Unią Europejską [referendum ratyfikacyjne];</li> <li>- podać przykłady wykorzystania funduszy unijnych;</li> <li>- wyjaśnić, na czym polega Europejski Rynek Wewnętrzny</li> <li>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ocenić proces integracji Polski z Unią Europejską - przedstawić korzyści i zagrożenia;</li> <li>- wyjaśnić, na jakich zasadach funkcjonuje Strefa Schengen;</li> <li>- przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Strefy Schengen.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować* inwestycje gminne, finansowane ze środków unijnych;</li> <li>- zaprezentować* wybraną inicjatywę unijną dotyczącą młodzieży.</li> </ul> |
| <b>4. Problemy współczes</b>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienić przykłady ilustrujące</li> </ul>                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazać, na podstawie</li> </ul>                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przykłady ilustrujące</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podać przyczyny dysproporcji</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zaprezentować*</li> </ul>                                                                                                                              |

|                                                |                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>nego<br/>świata</b>                         | proces<br>globalizacji;<br>- podać<br>przykłady<br>pomocy<br>humanitarnej.                                              | mapy,<br>państwa<br>globalnej<br>Północy i<br>globalnego<br>Południa;<br>- wyjaśnić,<br>na czym<br>polega<br>różnica<br>pomiędzy<br>państwami<br>globalnej<br>Północy<br>i globalnego<br>Południa;<br>- podać<br>przykłady<br>globalizacji<br>ekonomiczn<br>ej<br>i kulturowej<br>współczesne<br>go świata. | dysproporcj<br>ę rozwojową<br>pomiędzy<br>państwami<br>globalnego<br>Południa i<br>globalnej<br>Północy;<br>- podać<br>przykłady<br>zależności<br>pomiędzy<br>państwami<br>globalnej<br>Północy i<br>globalnego<br>Południa;<br>- uzasadnić<br>konieczność<br>udzielania<br>pomocy<br>humanitarne<br>j. | rozwojowyc<br>h<br>współczesne<br>go świata;<br>- wymienić<br>korzyści<br>i zagrożenia<br>wynikające z<br>procesu<br>globalizacji;<br>- wyjaśnić,<br>dlaczego<br>pomoc dla<br>państw<br>biednego<br>Południa jest<br>często<br>nieskuteczna<br>;<br>- wyjaśnić<br>pojęcia<br>Grupa G7. | działania<br>wybranej<br>organizacji<br>pozarządow<br>ej<br>zajmującej<br>się<br>udzielaniem<br>pomocy<br>humanitarn<br>ej;<br>-<br>zorganizowa<br>ć debatę /<br>dyskusję<br>[wziąć<br>aktywny<br>udział w<br>debacie /<br>dyskusji]<br>dotyczącą<br>sposobów<br>udzielania<br>efektywnej<br>pomocy<br>społeczności<br>om<br>globalnego<br>Południa;<br>-<br>zaprezent<br>ować*<br>problemy<br>wybranego<br>państwa<br>globalnego<br>Południa. |
| <b>5. Konflikty<br/>zbrojne na<br/>świecie</b> | - podać<br>przykłady<br>działań<br>terrorystyczn<br>ych;<br>- podać<br>przykłady<br>konfliktów<br>międzynarod<br>owych. | - podać<br>przykłady<br>organizacji<br>międzynarod<br>owych<br>zajmujących<br>się<br>rozwiązywani<br>em<br>konfliktów i<br>walką<br>z terroryzme<br>m;<br>- wymienić<br>skutki                                                                                                                              | - na<br>wybranych<br>przykładach<br>przedstawić<br>przyczyny<br>współczesny<br>ch<br>konfliktów<br>międzynarod<br>owych;<br>- wymienić<br>skutki<br>rozwoju<br>terroryzmu<br>we                                                                                                                         | -<br>przedstawić<br>różne<br>rodzaje<br>terroryzmu;<br>- wyjaśnić,<br>dlaczego<br>walka z<br>terroryzme<br>m jest<br>trudna i<br>często<br>nieskuteczna<br>.                                                                                                                           | -<br>zaprezent<br>ować*<br>wybrany<br>konflikt<br>międzynarod<br>owy<br>[lokalizacja<br>konfliktu na<br>mapie,<br>strony<br>konfliktu,<br>przyczyny<br>i formy<br>konfliktu,                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|                                 |  |                                                          |                                                                  |  |                                   |
|---------------------------------|--|----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|--|-----------------------------------|
|                                 |  | długotrwały<br>ch<br>konfliktów<br>międzynaro<br>dowych. | współczesny<br>m świecie;<br>- wymienić<br>cechy<br>ludobójstwa. |  | sposoby<br>rozwiązania<br>sporu]. |
| <b>Podsumowani<br/>e i test</b> |  |                                                          |                                                                  |  |                                   |